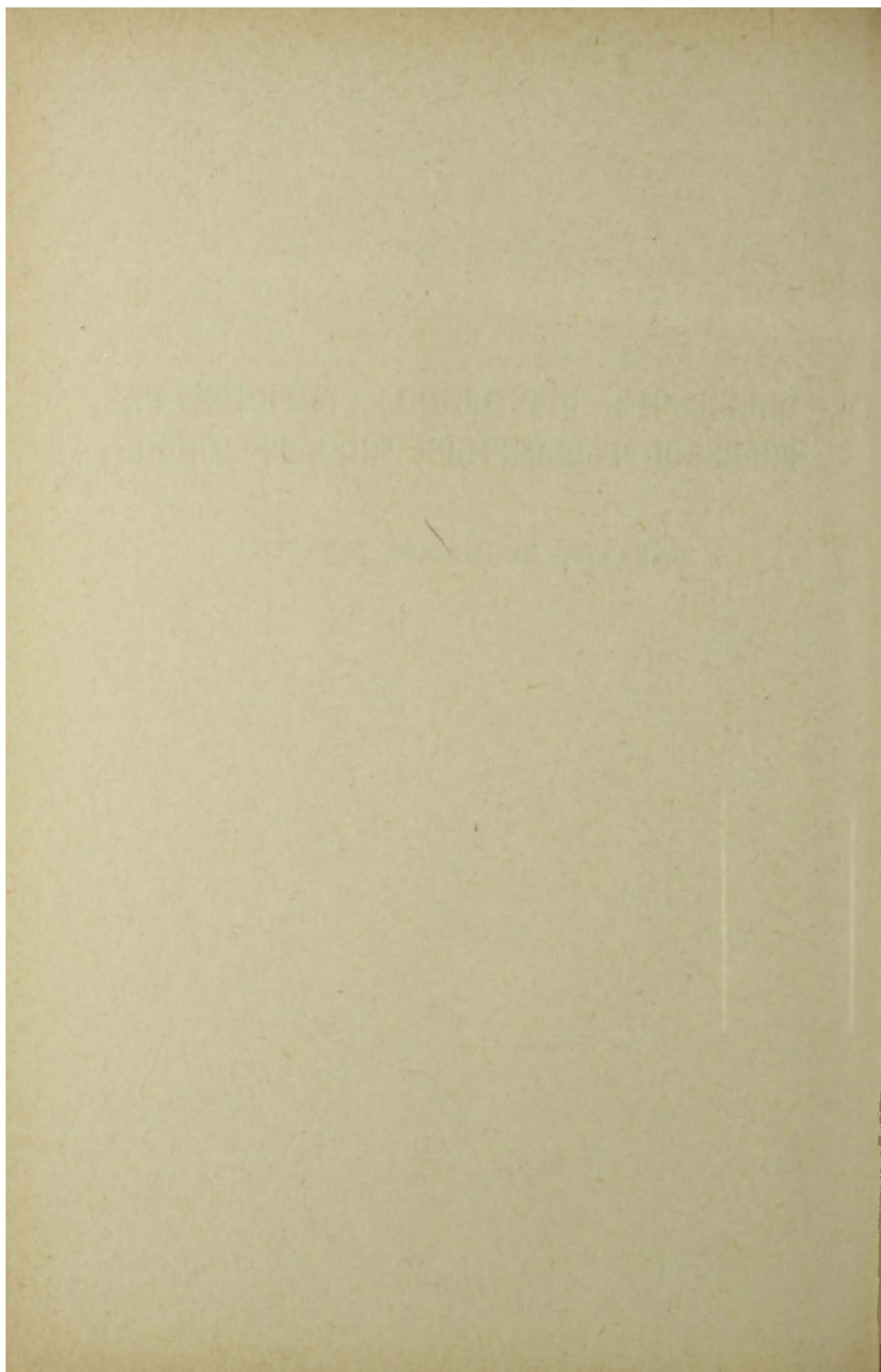

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԾԻՐԱՆԱԾԻՆԻ ՇԱՐԱԳՐԱՆՔԸ
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՆՁԵՌԱԳՈՐԾ ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

NARRATIO DE IMAGINE EDESSENA

ԿՈՍՏԱՆԳԻՆ ԾԻՐԱՆԱԾԻՆԻ՝ ՇՆՈՐՀԻՎՆ ԹԱԳԱՎՈՐ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
ՀՌՈՄԱՅՆՅԻՆԵՐԻ ԿԱՅՍԵՐ ՏԱՐԲԵՐ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ
ԾԱՂԿԱՔԱՂՎԱԾ ՇԱՐԱԳՐԱՆՔԲ՝ ՈՒՐ ԱՍՏՎԱԾ ՔՐԻՍՏՈՍԻ՝ ԱՐԳԱՐԻՆ
ՈՒՂԱՐԿՎԱԾ ԱՍՏՎԱԾԱՅԻՆ ԱՆՁԵՌԱԳՈՐԾ ՊԱՏԿԵՐԻ ՄԱՍԻՆ: ԵՎ
ԹԵ ԻՆՁՊԵՍ ԵԳԵՍԻԱՅԻՑ ԱՅՆ ՓՈԽԱԳՐՎԵՑ ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ՝
ԱՅՈ ԱՄԵՆԱԵՐՁԱՆԻԿ ԵՎ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ՝

Ա. Ոչ միայն նա, Հոր պես հավիտենական Աստված-Բանն է
անհասանելի: Նրա բազում, ավելի ճիշտ՝ բոլոր գործերն էլ ծած-
կրված են անհասանելիության նույն խավարով: Արարիչն ամե-
նայնի ոչ միայն իր արարչագործությունների, այլև նախախնա-
մությունք մեր [մարդկային] ցեղի ընդունման առթիվ մեզ հետ
խոսելու ընթացքում էլ ներգործում էր իր աստվածության առաջին
և միակ գործությամբ: Իրեն լավ ճանաչող մարդը, իր գիտելիքնե-
րի շահին ու սահմանն իմացող մարդը, չպետք է չափից դուրս մե-
ծամտանա, չպետք է տգիտորեն դատարկաբանությամբ զբաղվի՝
վիճի, ասելով, թե ամեն ինչ գիտի, իր չիմացածի վրա չպնդի:
Խոսքը վերաբերում է նաև [Քրիստոսի] աստվածային պատկերին,
որն Արարչի գերբնական ցանկությամբ առանց նկարվելու դրոշ-
մըվեց կերպասի վրա և դեռ այն ժամանակ ուղարկվեց ի ապա-
քինումն Աբգարի, իսկ այժմ էլ Աստուծո նախախնամությամբ
փոխադրվեց քաղաքների այս թագուհին՝ ի փրկություն և ի պահ-
պանություն նրա, որպեսզի ոչ մի լավ բանից զուրկ չմնա, քա-
ղաք, որ կոչված է տիրել բոլորի վրա: Ես կարծում եմ, որ բա-
րեպաշտ և արդար ունկնդիրը և հանդիսատեսը պետք է իմանա,
ճիշտ գաղափար ունենա [այդ պատկերի] պատմության ու նա-
խապատմության մասին, իմանա թե ինչպես խոնավությամբ
[միայն] առանց ներկերի և նկարչության արվեստի կտավե կտո-
րի վրա կենդանագրվեց դիմապատկերը, թե ինչպես դյուրամաշ
նյութը ժամանակի ընթացքում չքայքայվեց: Բացարձակապես
ոչինչ չի իմանա, անըմբռնելիության վիճը կզլորվի, մեծ վտանգի
կենթարկվի, անշահի վնաս կկրի նա, ով, անտես առնելով Աստու-

Ժո իմաստութեան անհասանելիութիւնը, կշանա բնական մեկնաբանութիւն տալ երևութիւններին, ով կփորձի գիտական բացատրութիւն տալ նրանց: Արդ, այստեղ հավաքված ուղղափառներ և ջերմ հավատքի տեր մարդիկ, եկե՛ք լսե՛ք, և կպատմեմ ես ձեզ այն, ինչ մանրակրկիտ կերպով և անհրաժեշտ ջանասիրութեամբ գրի առա, ես հոգնաջանութեամբ ճշմարտութիւնը պրպտեցի՝ պատմիչներին գործերում և այնտեղից՝ մեզ մոտ ժամանողներին (պատմածներում) կարողացա ճշգրտել նրանց հիշողութիւնները:

Բ. Երբ մեր Տեր Աստված և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսը մեր՝ մարդկութեան փրկութեան համար առ մեզ եկավ, երկրում, ինչպես մարգարեն է ասում, անսահման խաղաղութիւն էր տիրում, բազմիշխանութիւնը վերացել էր և ամբողջ տիեզերքը կարծես մեկ գոտիի մեջ էր առնված, նա մեկ կառավարչի իշխանութեան տակ էր գտնվում: Այդ իսկ պատճառով բոլորը հանգիստ փոխադարձ կապեր էին հաստատում միմյանց հետ: Մարդիկ բնակվում էին ոչ թե բաժան-բաժան արված աշխարհում, այլ [միասնական] մի երկրում, որը մեկ Տիրոջ կալվածք լինելով, մեկ Արարչի ստեղծածը, ենթարկվեցին [աստուծո] առաջին ծառային³ և միմյանց միջև խաղաղութիւն հաստատեցին: Ահա Եդեսիայի այդ ժամանակվա տոպարքես⁴ Աբգարը Եգիպտոսի կառավարչի ծանոթն էր և բարեկամը. երկուսի ծառաներն էլ փոխադարձաբար լինում էին միմյանց մոտ: Երբ մեր Տերն ու Աստվածը, կատարելով Հոր կամքը սկսեց մարդկանց մեջ փրկութեան վարդապետութիւնը [քարոզել], գերբնական և զարմանալի հրաշագործութեամբ մարդկանց հավատքի կոչել, Աբգարի ծառաներից մեկը, անունը Անանիա, Պաղեստինի միջով Եգիպտոս գնալիս, հեռվից ականատես եղավ Քրիստոսին, ով իր վարդապետութեամբ մարդկանց հեռացնում էր մոլորութիւնից և զարմանալի հրաշքներ գործում: Հասնելով Եգիպտոս և կատարելով իր պարտականութիւնները, նա վերադարձավ իր տիրոջ [Աբգարի] մոտ, որը երկար ժամանակ հոգատապով էր տառապում, մաշվում սև բորոտութեամբ: Նա տառապում էր կրկնակի հիվանդութեամբ, ավելի ճիշտ՝ բազմակի. նրան տանջում էին հոգատապը և բորոտութեան ցավերը: Այդ բոլորի վրա բարդվել էր և իր այլանդակված [դեմքի] կապակցութեամբ զգացած ամոթը, որի պատճառով նա գրեթե չէր երևում մարդկանց: Նա չէր էլ կարողանում երկար ժամանակ անկողնում պառկած մնալ, և ամոթից թաքնվում էր իրեն տեսութեան եկող բա-

րեկամներին: Ահա այդ պատճառով նրա [սպասավորը] իր վերադարձի ճանապարհին ուղեց ավելի ճշգրիտ իմանալ [Քրիստոսի գործած հրաշքների] մասին, որպեսզի հնարավորություն ունենա ավելի հանգամանորեն տեղեկացնել իր տիրոջ, հուսալով, որ մի գուցե նա էլ [Քրիստոսի] օգնությամբ բուժման արժանանա: Նա Տիրոջ գտավ նորինց հրաշքներ գործելիս. նա մեռյալներին հարույթուն էր տալիս, կույրերին աչքի լույս պարգևում, կազերին բուժում և ամեն տեսակի ցավերով տառապող մարդկանց ապաքինում:

Գ. Ականատես լինելով Տիրոջ բացահայտ [հրաշագործությունը] և համոզվելով դրա ճշմարտացիությանը, նա Աբգարի մոտ վերադառնալով, նրան մանրամասն պատմեց իր տեսածի և լսածի մասին: Որպես իր պարտականությունները ավելիով կատարած և որպես իրեն, Աբգարին, բարի լուր հաղորդած, նա արժանացավ անհրաժեշտ գովասանքի և համարվեց ամենանվիրված մարդկանցից մեկը: Եվ քանի որ տառապող մարդը միշտ էլ ձեռք է կարկառում բարի լուրին, [բարի] լուրն ու հույսը սիրտ է տալիս նրան, [Աբգարը] համոզում է [իր սպասավորին] անհապաղ գտնել հիշածը [Քրիստոսին]: Աբգարը հիվանդություններ բուժել կարողացող Տիրոջ բուրքիս հայտնի նամակը գրեց, որն ուներ հետևյալ բովանդակությունը.

Դ. «Աբգար⁵, իշխան աշխարհի, առ Յիսուս Փրկիչ և բարերար, որ երևեցար յՆրուսաղէմացւոց աշխարհիդ, ողջոյն: Լուեալ է իմ վասն քո և վասն բժշկութեանդ, որ լինի ի ձեռս քո առանց դեղոց և արմատոց. զի որպէս ասի՝ տաս դու կուրաց տեսանել և կաղաց զնալ, և զբորոտս սրբես և զայսս պիղծս հանես, և որ միանգամ շարշարեալ են յերկար հիւանդութեամբք՝ բժշկես. դու և զմեռեալս յարուցանես: Եւ իբրև լուալ վասն քո զայս ամենայն՝ եդի ի մտի իմում մի յերկուց աստի. կա՛մ թէ դու Աստուած իցես, իջեալ յերկնից, և գործես զայգ. կա՛մ թէ որդի իցես դու Աստուծոյ, և զայդ առնես: Արդ վասն այնորիկ գրեցի ես առ քեզ՝ աղաչել զքեզ, զի աշխատ լինիցիս և եկեսցես առ իս և բժշկեսցես զհիւանդութիւնս զոր ունիմ ես: Նա և լուալ, զի Հրեայք տրտնչեն զքէն և կամին շարշարել զքեզ. բայց քաղաք մի փոքրիկ և գեղեցիկ է իմ, և բաւական է մեզ երկոցունցս՝» խաղաղությամբ բնակվելու այնտեղ:

Ե. Աբգարը Հիսուսին առաքեց այդ նամակը Անանիայի միջոցով, քանի որ Անանիան արդեն ցույց էր տվել տիրոջ հանդեպ տաժաժ նվիրվածությունը, ծանոթ էր ճանապարհին, ապա և հմուտ նկարչության արվեստին, միաժամանակ պատվիրելով, որ եթե այդ նամակով իրեն չհաջողվի Քրիստոսին համոզել իր՝ Աբգարի մոտ դալ, ապա թող նրա ճշգրիտ դիմանկարը կատարի և իրեն բերի, որպեսզի ոչ միայն ունկամբ, այլև ակամբ ծանոթանա, կարծես նրա ստվերին, այդ սքանչելագործի հետ: Առաքված մարդը, հասնելով Հուդայի երկիրը, Տիրոջ հանդիպեց բացօթյա տեղում՝ հավաքված ժողովուրդին վարդապետելիս, և զարմանալի հրաշքներ գործելիս: Ամենատարբեր նպատակների համար կուտակված բազմության պատճառով Անանիան չկարողացավ Հիսուսին մոտենալ. նա գնաց և Տիրոջից մի փոքր հեռավորության վրա գտնվող ոչ բարձր մի քարի վրա նստեց: Այսպիսով ավելի բարձրադիր տեղում գտնվող Անանիային բազմության կողմից ծածկված Փրկիչը տեսանելի էր. իսկույն աչքերը [Քրիստոսին] ուղղած, ձեռքն էլ թղթին, նա սկսեց նկարել նրան:

Զ. Հիսուսը սուրբ Հոգու ներշնչմամբ իմացավ այդ մասին և կանչելով Թովմային⁷, ասաց. «Գնա՛ այդ վայրը և քարի վրա նստած ու ինձ նկարող մարդուն՝ իր երկրից բերած նամակի հետ միասին իմ մոտ բեր, որպեսզի նա այդպիսով կատարի իրեն ուղարկողի հրամանը»: Թովման գնաց և [Քրիստոսի] ասածից՝ թե նա նկարելիս կլինի, ճանաչեց Անանիային և հրավիրեց Հիսուսի մոտ: Քրիստոսը դեռ նրանից նամակը չառած ասաց իր. Անանիայի, գալստյան պատճառի, ինչպես և նամակի բովանդակության մասին: Ապա վերցրեց նամակը, ընթերցեց այն և բառացի հետևյալ պատասխան նամակը շարադրեց:

Է. «Երանի բեզ, Աբգար, որ առանց ինձ տեսնելու հավատացիր ինձ: Քանզի գրված է իմ մասին, թե⁸ «Զի որք տեսանեն զիս՝ ոչ հաւատասցեն յիս, և որք ոչն տեսանեն՝ նոքա հաւատասցեն և կեցցեն: Իսկ վասն այնր զի գրեցեր դու առ իս, գալ ինձ առ քեզ՝ արժան է ինձ կատարել աստ զամենայն ինչ վասն որոյ առաքեցայ ես: Եւ իբրև կատարեցից զայս՝ ապա համբարձայց առ այն⁹ որ առաքեացն զիս. և յորժամ համբարձայց՝ առաքեցից զմի յաշակերտացն աստի իմոց, զի զցաւս քո բժշկեսցէ¹⁰, և շնորհե քեզ կյանք հավիտենական և խաղաղություն, հզորացնի քո քաղաքը, որպեսզի և ոչ մի թշնամի չկարողանա պարտության մատնել այն»:

Ը. Քրիստոսը այդ նամակը տվեց Անանիային, բայց ուզեց կատարել նրա տիրոջ մյուս հանձնարարությունը ևս, այն, որի համար ջանք էր թափում Անանիան. խոսքը իր, Քրիստոսի, պատկերը բերելու մասին է։ Փրկիչն ահա լվաց դեմքը, ապա դեմքի խոնավությունը շորացրեց իրեն տրված վարչամակով, որի վրա գերբնականորեն, աստվածային նախախնամությամբ արտատրպվեց իր դիմապատկերը։ Վարչամակը նա տվեց Անանիային, հրամայեց այն տալ Աբգարին, որպեսզի վերջինիս ցանկությունը կատարվի, և նրա ցավերն ամոքվեն։ Այդ բոլորն առած, Անանիան բռնեց վերադարձի ճանապարհը. նա հասավ Հիերապոլիս, որ սարակինոսների լեզվով Մեմբիջ¹¹ է կոչվում, իսկ ասորերեն՝ Մաբուբ։ Կանգ առնելով այդ փոքր քաղաքից դուրս, նա այնտեղ գտնվող նոր պատրաստված աղյուսների կարկառի մեջ թաքցրեց այդ սուրբ շորի կտորը։ Կես գիշերին այդ տեղը համակվեց մեծ կրակով, այնքան մեծ, որ քաղաքի ներսում գտնվողներին թվաց, թե [քաղաքի] ողջ շրջակայքը կրակի ճարակ է դառնում։ Իրենց կյանքը վտանգված համարելով, նրանք [քաղաքից] դուրս եկան և սկսեցին հետաքրքրվել թվացող հրդեհով։ Տեղում Անանիային գտան, և նրան հրձիգ համարելով, սկսեցին քննել, ո՞վ է նա, ո՞ւր է դնում, և ո՞րտեղից։

Թ. Տարօրինակ հարցից զարմացած, Անանիան պարզեց իր ծաղումը, որտեղից գալը, ասաց, թե ինչ է իր հետ բերում, ասաց, որ աղյուսների կարկառի մեջ է զետեղել իր հետ բերածը, այնտեղ, որտեղ թվում է, թե բոց է դուրս գալիս։ Ասվածը ստուգելու համար նրանք փնտրողներ կատարեցին տեղում, և ոչ միայն Անանիայի՝ այնտեղ զետեղածը գտան, այլև մերձակա աղյուսներից մեկի վրա տեսան աստվածային անձեռագործ պատկերի մի այլ արտատպությունը, որը, գերբնական, մարդու մտքին անհասանելի եղանակով կտորից անցել էր աղյուսին։ Ականատես լինելով դրան, նրանք ապշեցին ոչ միայն [պատկերի] պատճառով, այլև այն պատճառով, որ ոչ մի տեղում կրակ չգտան. հենց պատկերից բխող լույսն էր, որ բոցի տպավորություն էր թողնում։ Աստվածային պատկերն իր մեջ ընկալած աղյուսը որպես սուրբ, որպես թանկագին գանձ նրանք վար դրեցին, իրենց տեսածից համոզվելով, որ աստվածային ներգործության հետ գործ ունեն։ Ինչ վերաբերում է նախատիպին և վերջինիս սպասավորին, ապա նրանք վախեցան տիրանալ դրանց և Աբգարին ուղարկեցին։ Ահա

այդ փոքր քաղաքի բնակիչները [մինչև օրս] պահում և պատվում են պատկերը կրող այդ աղյուսը, անգիր պատկերից անգիր եղանակով առաջացածը, անձեռագործ պատկերից անձեռագործ եղանակով արտանկարվածը: Իսկ Անանիան մնացած ճանապարհը կտրելով, հասավ ու տիրոջը պատմեց տեղի ունեցածի մասին և նրան հանձնեց իր բերած փրկչական իրերը:

Ժ. Ահա մեր Փրկչի անձեռագործ պատկերի մասին լայն տարածում գտած պատմությունը: Բայց այդ մասին մի այլ պատմություն էլ կա, որը [նույնպես] ճշմարիտ լինելու հիմքերն ունի, ունենալով վստահելի ապացույցներ: Ծս այդ էլ կպատմեմ, որպեսզի չկարծեն, որ դրան անտեղյակ մենք ավելի հավատ ենք րնծալում առաջինին: Բոլոր դեպքերում ոչ մի տարօրինակ բան չկա, որ այսքան երկար ժամանակի ընթացքում պատմությունը հաճախ այլափոխված ձևով է հանդես գալիս, թեև բոլորի մեջ նրա ատաղձը միասնական է, այն, որ Տիրոջ դեմքից է, որ գերբնականորեն կտորի վրա արտատպվեց պատկերը: Բայց մանրամասների մեջ, այն է ժամանակի հարցում, տարակարծություններ կան: Հակառակ այդ բոլորին իրողությունը չի փոխվում եթե ընդունենք, որ դեպքը այս կամ այն չափով շուտ կամ ուշ է տեղի ունեցել: Մյուս տարբերակն ահա հետևյալն է:

ԺԱ. Պատմում են, որ երբ Քրիստոսը կամովին շարշարանքներն ընդունեց, նա հանդես բերեց մարդկային թուլություն. նրան տեսնում էին տազնապի մեջ, աղոթելիս: Արդ, ավետարանի համաձայն «հոսէին ի նմանէ քրտունք իբրև զկայլակս արեան»¹²: Դրա վրա, պատմում են, որ [Քրիստոսի] աշակերտներից մեկը վերցրեց այժմ մեր տեսած շորի կտորը և սրբեց նրա քրտինքները. սրբիչի վրա իսկույն աստվածային դեմքի արտատպություն երևաց: [Քրիստոսը] սրբիչը թողեց Թովմային և հրամայեց, որ իր երկինք համբառնալուց հետո Թադևոսի¹³ միջոցով Աբգարին ուղարկել այն, կատարելու համար իր նամակում տված խոստումը: Մեր Տիրոջ Հիսուս Քրիստոսի երկինք համբառնալուց հետո Թովման Տիրոջ անձեռագործ պատկերը Թադևոսի միջոցով ուղարկեց Աբգարին:

ԺԲ. Թադևոսը, հասնելով Եդեսիա, նախապես օթևանեց այնտեղի հրեաներից մեկի տանը: Նրա անունը Տոբիաս էր: Քրիստո-

սի աշակերտը ուզեց, որ Արդարը իրեն նախ և առաջ գործով ճանաչի, քան թե խոսքով. նա քաղաքի հիվանդներին լուկ հանուն Քրիստոսի բուժեց: Քրիստոսի համբավը տարածվեց (նման դեպքերում այդպես է լինում, քանզի անհավատալի լուրը բազում տարածողներ է գտնում): Քրիստոսի առաքյալի գալստյան մասին լուրը Աբդարին հասցրեց վերջինիս մեծամեծներից Ամզու անունով մեկը: Աբդարն իսկույն կանխազգաց, որ նա Քրիստոսի նամակում հիշված և իրեն ավետված մարդն է: [Ամզուից] նա հանգամանորեն տեղեկացավ Թադևոսի մասին, կարգադրեց նրան իր մոտ հրավիրել: Տորիասը¹⁴ եկավ և առաքյալին պատմեց այդ մասին, վերջինս էլ պատասխանելով, որ ինքը լիազորված է [Աբդարի] մոտ գալու, ներկայացավ Աբդարին: Երբ [Թադևոսը] պետք է անձամբ հանդիպեր Աբդարին, պատկերը իր ճակատին՝ նա մտավ վերջինիս մոտ: Աբդարը հեռվից ավելի շուտ նրա դեմքից պսպղացող լույս տեսավ, որ պատկերն էր ցլացնում, քան թե [առաքյալի] դեմքը: Ուժեղ լույսից զարմացած, նա մոռացավ իր ցավերը, մարմնի երկարամյա թուլությունը. նա իսկույն ելավ մահճակալից և սկսեց վազել: Մարմնի թուլությամբ տառապողն ահա այս կերպ [բուժվեց], Թաբոր լեռան վրա փայլատակած դեմքին ականատես եղողներից տարբեր¹⁵:

ԺԳ. Առաքյալից վերցնելով խնդրո առարկա պատկերը և ակնածությամբ հպելով իր գլխին ու շրթներին, դեռ ավելին, իր մարմնի մյուս մասերին այն դեռ չհպած, նա իսկույն զգաց, որ իր մարմնի բոլոր մասերը ապաքինվում են, լավանում, բորոտությունը մաքրվում է և անհետանում. այդ հիվանդության ինչ-որ հետք միայն մնաց ճակատին: Առաքյալից ավելի հանգամանորեն սովորելով ճշմարտության խոսքը, հասու լինելով Քրիստոսի զարմանալի հրաշագործություններին, նրա աստվածային շարժարանքներին, թաղման, ի մեռելոց հարություն առնելու և հերկինս համբառնալու, նա Քրիստոսին ճշմարիտ աստված խոստովանեց: Նա հետաքրքրվեց դիմապատկերը կրող վարչամակով, որովհետև մանրամասն հարցուփորձ անելով իմացել էր, թե առանց նյութեղեն ներկերի է այն պատրաստված: Նա ապշել էր նրա ունեցած զորության վրա, որի շնորհիվ ինքն անակնկալ կերպով մահճակալից վեր էր կացել և առողջացել: Թադևոսը դրա վրա պատմեց նաև [Քրիստոսի] ապրած տագնապի և [նրա] քրտինքից, առանց ներկերի առաջացած պատկերի մասին: Նա հայտնեց նաև Տիրոջ

կարգադրությունը՝ նրա [Արդարի] մոտ գալու, և բոլոր այն մասին, ինչ ասվեց վերևում:

ԺԴ. Երբ Աբգարն զգաց, որ Թադևոսի՝ իր՝ Աբգարի վրա հանուն Հիսուս Քրիստոսի ձեռքերը դնելով ցավերը չթվում են, թուլացած անդամները կարծես ամրանում, այլանդակությունը վերանում և ամեն ինչ ապաքինվում, ապշած խոստովանեց. «Ճշմարիտ, դու աշակերտն ես աստուծո՝ Հիսուս Քրիստոսի, ով բուժում է առանց դեղերի և դեղաբույսերի: Ես այնքան եմ նրան կապվել սիրով և հավատով, որ եթե չվախենայի հոռմայեցիների պետության մեծ հզորությունից, հոռմայեցիների, ովքեր շեն հանդուրժում, որ իրենց հպատակները միմյանց դեմ զենք ճոճեն, իսկույն զենքով կհարձակվեի Տիրոջը խաչող հրեաների վրա և կնվաճեի նրանց: Այժմ, իմանալով [Քրիստոսի] կամովին շարչարվելու մասին, համոզվեցի, որ եթե նա չուզեր, ապա ապերախտ [հրեաները] չէին հաղթահարի նրան, այդ բանի վրա ես ամենևին չեմ կասկածում: Արդ, ես ուզում եմ արժանանալ սուրբ մկրտության, ամբողջ ընտանիքով ընտանեանալ և նվիրվել Տիրոջ Քրիստոսին»:

Տիրոջ աշակերտն արդեն բազում հրաշքներ էր գործել, բոլորին բուժել իրենց ցավերից, այդ թվում և ամենից առաջ իր համբավը Աբգարին բերողին. նրան նա փրկել էր հոգատապից: Արդ, նա Աբգարին մոտեցրեց սուրբ ավազանին, և նրա վրա պետք եղածը կատարելով, նրան, կնոջ ու երեխաներին, ապա և նրա տան բոլոր անդամներին մկրտեց: Աբգարն այդ սրբազան ու մաքրող ջրից դուրս եկավ կատարյալ մաքուր և առողջ. նրա ճակատից իսկույն անհայտացել էր նաև բորոտության մնացած հետքը:

ԺԵ. Դրանից հետո ահա տոպարքեսը պատվեց ու պաշտեց Տիրոջ դիմապատկերը և այլ [սրբությունների] շարքին այն դասեց: Անցյալում Եղեսիայի երեելի քաղաքացիները քաղաքի հասարակական դռան առջև հունական մի աստվածության արձանն էին կանգնեցրել. ով որ ցանկանար քաղաք մտնել, նա պարտավոր էր երկրպագել [արձանը] և ռահմանված բարեմաղթություններն հղել, որից հետո միայն ընթանալ քաղաքի փողոցներով ու ճանապարհներով: Արդարը գետին տապալեց այդ [արձանը] և նույն տեղում մեր Տիրոջ Հիսուս Քրիստոսի անձեռագործ պատկերը կանգնեցրեց՝ տախտակի վրա կպցնելով այն և պահուցելով մինչև օրս երևացող ոսկե զարդերով, որի վրա նա ոսկե տառե-

րով դրեց հետևյալը. «Քրիստոս Աստված, քեզ հավատացողը եր-
րեք չի սխալվի»։ Նա օրենք սահմանեց, որ այդ դոնով ներս մըտ-
նողը հին, անպետք և անօգուտ արձանի փոխարեն, անհրաժեշտ
ակնածանքը, երկրպագությունն ու պատիվը Քրիստոսի բազ-
մահրաշ սքանչելագործ պատկերին հղի և դրանից հետո մուտք
գործի Եդեսիա քաղաքը։ Բարեպաշտ Աբգարի այդ օրենքը պահ-
պանվեց նրա ամբողջ կենդանության ընթացքում, ապա նաև
վերջինիս որդու, որ ժառանգեց հոր իշխանությունն ու բարեպաշ-
տությունը։ Բայց վերջինիս որդին և [Աբգարի] թոռը թեև ժա-
ռանգեց հոր և պապի իշխանությունը, այդուհանդերձ շժառանգեց
[նրանց] բարեպաշտությունը։ Նա, այսպես ասած, աքացեց բա-
րեպաշտությունը և հանձնվեց դեբրին ու կուռքերին։ Ուղենայով
փոխհատույց լինել դեբրին, նա վճիռ արձակեց ոչնչացնել Տիրոջ
պատկերը, քանի որ իր պապը ոչնչացրել էր այդ կուռքը։ Բայց
նենգը իր նպատակին չհասավ, քանզի տեղի եպիսկոպոսը իմա-
ցավ այդ մասին, և անհրաժեշտ քայլերին դիմեց։ Պատկերի
գտնված տեղը կիսաշրջան գլանի ձև ունեւր. [եպիսկոպոսը] պատ-
կերի առջև ապակի դրեց, նրա առջևն էլ՝ կղմինդը, ապա ամբողջ
մակերեսը կրով ու թրծած աղյուսով հլուացեց ու հարթացրեց։ Ամ-
բարիշտի աչքին այլևս չէր երևում իրեն ատելի պատկերը, դրա
համար էլ նա հրաժարվեց իր ծրագրից։ Իմ կարծիքով եպիսկո-
պոսը պատկերի առջև կղմինդը դրեց, որպեսզի շինարարության
բորբոսը և կրի խոնավությունը պատկերի մեջ չներծծվի և ժամա-
նակի ընթացքում չվնասի այն։

ԺԶ. Անցավ բաղում ժամանակ, մարդիկ մոռացել էին սուրբ
պատկերի և՛ կանգնեցման, և՛ թաքցնելու մասին։ Պարսից արքա
Խոսրովը¹⁶ գրավելով Ասիայի քաղաքները հասավ Եդեսիա, պա-
շարեց այն, գործի դրեց քաղաքավեր ամեն տեսակի մեքենաներ
և ամեն ջանք թափեց քաղաքի վրա նետերի տարափ թափելու,
պարիսպները խախտելու և դարպասները խորտակելու համար։
Այդպիսի վտանգի ենթարկված եդեսացիք, ճիշտ է, հնարավոր
բոլոր միջոցներով պաշտպանվում էին, բայց նպատակահարմար
գտան օգնության դիմել հռոմայեցի զորավարին։ Այն ժամանակ
հռոմեական զորքերի հրամանատարը Շելիոնն էր, որը սակայն
թշնամիների կողմից դժվարին դրության մեջ ընկած, հնարավոր-
ություն չունեւր Եդեսիային օգնություն ուղարկել։ Նա հուսադրեց
նրանց՝ հիշելով Տիրոջ նամակը, նրա մեջ արձանագրված ճշմա-

րիտ վճիռը՝ քաղաքի անառիկ լինելու մասին: Պարսիկները ոչ միայն բացահայտ կերպով գրոհի էին անցել, այլև թաքուն միջոցառումների էլ էին գիմում: Նրանք սկսեցին հեռվից գետնափոր անել, որոշելով նրա միջով մուտք գործել քաղաք: [Պարսիկները] ստորջրյա լողորդների նման հասան պարիսպների հիմքերին, բայց նրանց գոյության մասին պաշարյալներն իմացան հետևյալ կերպ. երբ պարսիկները փորում էին գետինը և հողը դուրս հանում, [քաղաքացիների] բնակարանների [պատից] կախված պղինձները իրար էին գալիս և հնչում: Անել վիհակի մատնված և կատարյալ հուսալքության հասած քաղաքացիները, սրտաճմլիկ ու արտասվալից դիմում են աստծուն: [Քաղաքի] եպիսկոպոսին (նա Եվլալիոսն էր) գիշերով տեսիլք երևաց՝ փառավոր և արգալից, գերմարդկային մի կին, որը հուշեց իրեն վերցնել Քրիստոսի անձնակերտ պատկերը և նրանով թափոր կազմած դուրս գալ: Տերը իր հրաշքը ցույց կտա: Եպիսկոպոսը պատասխանեց, թե ամենևին անտեղյակ է այդ մասին, ո՞ւմ մոտ է գտնվում այն: Դրա վրա կնոջ կերպարանքով հանդես եկողն ասաց, թե քաղաքի դռան վրա ահա այս կերպ է թաքնված պատկերը:

ԺԷ. Եպիսկոպոսը, իր տեսիլքի ճշմարտությանը համոզված, առավոտյան թափորով եկավ նշված վայրը, փնտրեց և գտավ ոչ մի փոփոխություն չկրած պատկերը. այդքան երկար տարիների ընթացքում պատրույզն անգամ չէր հանգել¹⁷: Բացի այդ, ճրագի առջև դրված կղմինդրի վրա պատկերից արտատպվել էր մի ուրիշ պատկեր, որը մինչև օրս էլ պահվում է Եղեսիայում: Եպիսկոպոսն իր ձեռքն առնելով աստվածամարդ Քրիստոսի պատկերը, սիրտ առած եկավ այն տեղը, որտեղ [գետնափոր] անող պարսիկների [հարվածներից] հնչող պղինձներից՝ նրանց գոյությունը հայտնի էր դարձել: Քաղաքացիներն սկսեցին ներսից փորել և երբ մոտեցան իրենց թշնամիներին, նրանց դեմ պատրաստված կրակի մեջ ճրագից ձեթ կաթեցրին, ապա կրակը գցելով գետնափորում գտնվող պարսիկների վրա, բոլորին ոչնչացրեցին: Այդ վտանգից փրկված, նրանք նույն կերպ վարվեցին պարիսպներից դուրս գտնվող մեքենաների հետ և նույն ձևով մոխիր դարձրին. նրանց մեջ գտնվող բաղում թշնամիների ոչնչացրին: Սիրտ առած, նրանք սկսեցին պարիսպների վրայից քարերի տալափ թափել, որոնց հարվածներից ընկավ և պիղծ գորթի հրամանատարը, նրա հետ նաև շատ ուրիշներ: Բացի այդ, [քաղաքացիների համար] ապա-

վեն դարձած աստվածային պատկերը թշնամիների վրա շուտ տվեց դրսում՝ [քաղաքացիների] գլխին թափելու համար [հակառակորդի կողմից] պատրաստված կրակը, որը գնալով թեժանում էր ձիթենիների և այլ ծառերի անսահման քանակության փայտով: Դա կատարվեց հետևյալ կերպ. Եվլալիոսը [պատկերը] իր ձեռքերի մեջ առած քաղաքի պարիսպների վրայով էր տանում: Երբ հասավ նշված վայրը, հանկարծակի սաստիկ քամի բարձրացավ և ասածս խարույկի բոցը շուտ տվեց այն բորբոքողների վրա. նա փախուստի մատնեց նրանց և հրո ճարակ դարձրեց, ինչպես անցյալում քաղղեացիներին:

ԺԸ. Մեր պատմածն անհիմն չէ, մեր հորինածն էլ չէ՝ ինչ-որ խաբեություն կամ էլ ունկնդիրներին դուր գալու համար. երեք պատրիարքներ՝ այն է Ալեքսանդրիայի Հորը, Անտիոքի Քրիստափորը և Երուսաղեմի Բարսեղն¹⁸ են գրել այդ մասին, հաստատել դրա ճշմարտացիությունը և իրենց շարադրանքը սուրբ պատկերներն անարգող Թեոփիլոս¹⁹ կայսեր ներկայացրել: Նրանք պատկերների սրբությունն ու ականածության արժանի լինելն ապացուցող բազում փաստերի թվին ավելացրին և [վարչամակի] մասին պատմությունը: Ցանկացողը թող կարդա [նրանց] այդ մանրամասն նամակը և իմանա այդ մասին: Եթե ոք ուշադիր ծանոթանա նաև Եվագրիոսի եկեղեցական պատմությանը, այնտեղից էլ կիմանա դրա վերաբերյալ, քանի որ խնդրո սոռակա սուրբ պատկերի մասին նա խոսում է շորրորդ գրքում:

ԺԹ. Նա պատմում է, որ հոսորովը, ցանկանալով միանգամայն ասպացուցել այդ քաղաքի անառիկության մասին քրիստոնյաների շրջանում տարածված համբավի կեղծ լինելը, ի միջի այլոց կատարեց և հետևյալը. նրա հրամանով՝ առկա գինվորների մեծաթվության պատճառով կարճ ժամանակամիջոցում հսկայական քանակությամբ փայտ կուտակվեց. դրանցով նա երկու շարք պատ կազմեց և քաղաքը շրջապատեց: Այնուհետև այդ փայտերի երկու շարքերի արանքում հող լցրեց և Եդեսիայի պարսպի գեմ մի այլ պարիսպ կանգնեցրեց՝ քաղաքի պարսպից ավելի բարձր: Այդպիսով նա շատ ավելի նպաստավոր դիրքից նետեր պիտի արձակեր քաղաքի պաշտպանների վրա: Եդեսացիք տեսնելով պարսպի դիմաց բարձրացվող լեռը, համոզված էին, որ թշնամիները քաղաքի վրա կհարձակվեն կարծես ուղիղ գետնի վրայով:

Թեև նրանք անել չէին, բայց և այնպես հնարավորին չափ հակամիջոցների դիմեցին. նրանք նոր կանգնեցված պարսպի առաջից գետնափոր արեցին, նպատակ ունենալով հողի առջևում գտնվող փայտամածր կրակի տալ, ապա նրա [միջև եղած] հողը գետնափորի միջով դուրս հանել, համոզված լինելով, որ այդ ճանապարհով ցնորական պարիսպն իսկույն կավերվի, փուլ կգա: Գետնափորի աշխատանքն հաջողությամբ առաջ էր գնում, բայց նրանց չէր հաջողվում փայտերը կրակի տալ. նրանց արանքում թափված հողը, ապա և նրանց խոնավությունը հնարավորություն չէր տալիս կրակին առանց որևէ նոր միջոցի բռնկվելու: Ահա դրա վրա նրանք սուրբ պատկերը նորակերտ գետնափորը մտցրին. նրանով ջուր օրհնեցին, որը ցանելով փայտերի վրա կրակը բռնկեցրին: Զուրը, այդ բանը գործողների հավատքից աստվածային զորություն ձեռք բերելով՝ կրակի մեջ կարծես յուղի վերածվեց, բոցը թեթացրեց և հանդիպածը ոչնչացրեց: Պարսից արքան, քաղաքին տիրանալու հույսը կտրած, ապա և իմանալով, թե ով է հասել [քաղաքացիներին] օգնության, դիմեց բանակցության և հաշտություն կնքելով, վերադարձավ իր երկիրը:

Ի. Բայց [պարսից արքան] շատ շանցած ինքն էլ արժանացավ իր թշնամիների համար բարեգործ, իսկ իր համար ավերիչ դարձած այդ սրբազան պատկերի բարերարությունը: Իր դուստրը դիվահար և խելակորույս, դեից դրդված անվերջ աղաղակում էր, թե «Մինչև Եդեսիայից չբերվի անձեռագործ պատկերը իմ մեջ բնակություն հաստատած [դևը] դուրս չի գա»: Արքան, լսելով դա, հիշեց պաշարման ժամանակ տեղի ունեցած դեպքերը, (նրանից չէր վրիպել եդեսացիների տարօրինակ, անակնկալ կերպով ձեռք բերած հզորությունն ու քաջությունը): Նա իսկույն նամակ գրեց քաղաքի մեծին, մետրոպոլիտ Եվլալիոսին և քաղաքի համայնքին, խնդրելով շտապ իրեն ուղարկել աստվածային ամենազոր պատկերը, ավելացնելով և այն [խնդրելու] պատճառը, այն է, դստեր դժբախտությունը: Նա ամեն կերպ խնդրում էր այն. աղերսում չմերժեն իր խնդիրը: [Եդեսիայի քաղաքացիները] գիտեին, որ չի կարելի պարսիկներին հավատ ընծայել, նրանք կասկածում էին, որ պարսիկն ուղում է շարանենգորեն խլել իրենց հզորությունը: Մտահոգված լինելով չգրկվել իրենց պաշտպանից ու բարերարից, բայց և շուգենալով դրա պատճառով վերացնել խաղաղությունը, օգտաբեր և խոհեմ մի միտք հղացան: Նրանք

Հար և նման մի պատկեր արտանկարեցին՝ անձեռագիր նկարից ձեռագիր, հնարավորին չափ [նախատիպարին] նմանեցրին, և այն խնդրողին ուղարկեցին: Պատկերը տանողները հենց որ մուտք գործեցին պարսից սահմանները, դեր աստուծո ղրգմամբ. արքայի դստեր բերանով գոչեց, թե եկող ուժի պատճառով շուտով դուրս կգա և կփոխի իր բնակության վայրը, եթե խնդրված պատկերը ետ վերադարձվի և այն մուտք չգործի ո՛չ արքունիք, ո՛չ էլ պարսից քաղաքը: Այդ առթիվ նա շատ էր խնդրում և աղաչում արքային: Արքան խոստացավ. դրա վրա դեր դուրս եկավ իր դստրից. արքայի աղջիկն առողջացավ: Խոսրովը, կամ ընդառաջ գնալով իրեն խնդրող դևի աղերսանքին, գուցե և իր խոսքի տերը կանգընելով, և կամ էլ իր վատ ու պիղծ արարքների համար եկող ուժի հաշվեհարդարից երկյուղած, հրամայեց վերադարձնել պատկերը այն քաղաքը, որտեղից որ ուղարկվել էր: Նա իր կողմից նվերներ էլ պարգևեց [պատկերն] իրեն ուղարկողներին:

ԻԱ. Ահա այսպես եղեսացիների մոտ էր գտնվում այդ թանկագին գանձը, անհատնում հարստությունը, այդ նախատիպ և անգիր պատկերը, որ պաշտվում էր նրանց կողմից և պահպանում իրենց: Բայց որովհետև քաղաքների այս թագուհու²⁰ մեջ ամեն տեղից հավաքվեցին ամենալավ ու գեղեցիկ [իրերը], ապա աստվածային կամքն էր, որ այդ սրբազան պատկերը այլոց հետ միասին այստեղ պահվի: Հռոմայեցիների պետության տեր Ռոմանոսը²¹ ջանք էր թափում, որ ինքն արժանանա դրան և հարցստացնի մայրաքաղաքը: Այդ նպատակով նա ստեպ-ստեպ դիմում էր Եղեսիա և խնդրում այն, ինչպես և Տիրոջ ինքնագիր նամակը, խոստանալով դրանց փոխարեն տալ մինչև երկու հարյուր [ազմագերի] սարակինոս և տասներկու հազար մաքուր արծաթ: Բայց եղեսացիք պատասխանեցին, թե իրենց համար ձեռնտու չէ սեփական քաղաքի պահակն ու պահապանը փոխանակել արծաթով և մահկանացու մարդկանցով:

ԻԲ. Նա նորից խնդրեց նրանց, բայց բազմիցս անգամ մերժում ստացավ: Վերջապես աշխարհի արարչագործության վեց հազար չորս հարյուր հիսուն երկրորդ տարին²² Եղեսիայի ամիրան դիմեց կայսեր, պահանջելով ոսկե կնիքով հաստատված վավերագիր այն մասին, որ հռոմայեցիների զորքերը թշնամական չեն պատակներով չեն դիմի հետևյալ չորս քաղաքների վրա, այն է.

Ռոխայի²³ (բարբարոս լեզվով այդպես է կոչվում Եղեսիան), խա-
րանի, Սարատի և Սամոսատի, ավարի շեն տա այդ [քաղաքների]
արտերը, շեն դերեվարի նրան բնակիչներին։ [Պահանջեց] նաև
ազատ արձակել և իրեն ուղարկել իր ցեղակից երկու հարյուր սա-
րակինոսներին՝ առաջարկված արժաթով հանդերձ, որոնց դիմաց
ինքր խոստանում է տալ խնդրված պատկերը և Քրիստոսի նա-
մակը։

ԻԳ. Կայսրը նման բարիքին արժանանալու համար համա-
ձայնվեց բոլոր պահանջներին և Սամոսատի աստվածասեր եպիս-
կոպոս Աբրամիոսին, որն այն ժամանակ այստեղ²⁴ էր գտնվում,
ուղարկեց ստանալու սուրբ պատկերը և մեր աստված Քրիստոսի
նամակը։ Ե՛վ ուղարկողին, և՛ պարտականությունը կատարողին
մտահոգում էր մի բան, որ հանկարծ իրենց կիսաբեն և անձեռա-
գործ ու իսկական պատկերի փոխարեն կտան այն, որ սլարսկա-
կան դեպքերի առթիվ արտանկարվեց։ [Պատգամավորը] ստուգե-
լու համար պահանջեց, որ իրեն բերեն երկուսն էլ, ապա և նես-
տորականների եկեղեցում պաշտվողը, որը, ինչպես հայանի է,
անցյալում նույնպես նախատիպարից էր արտատպվել։ Իսկականն
ու իրականը վար դնելով, նա մյուսներն իսկույն ետ վերադարձրեց։

ԻԴ. Բայց դա տեղի ունեցավ հետագայում։ Այն ժամանակ
Եղեսիայի հավատացյալները խռովություն բարձրացրին, քաղա-
քում մեծ տակնուվրայություններ եղան. '[քաղաքացիները] չէին
ուզում զրկվել իրենց ամենահարգի [իրերից], իրենց պաշտպան-
ներից, մինչև որ սարակինոսների գլխավորը ոմանց համոզելով,
ոմանց վրա ճնշում գործադրելով, ոմանց էլ մահապատժի սպառ-
նալիքի տակ ստիպեց տալ այն։ Երբ պատկերը և Քրիստոսի նա-
մակը պետք էր քաղաքից դուրս բերվին, հանկարծակի ինչ-ինչ
պատճառով կամ նախախնամությունը որոտ ու փայլակներ, տե-
ղատարափ անձրև թափվեցին։ Ու՛վքեր որ չէին ուղում այդ [սրբու-
թյունները] տալ, նորից ոտքի ելան. նրանք պնդում էին, որ [բնու-
թյան այդ երևույթները] վկայությունն են այն բանի, որ սրբու-
թյունների տեղափոխությունը տեղի է ունենում աստուծո կամքին
հակառակ։ Բայց սարակինոսների զորավարը, որի ձեռքում էր
դտնվում բովանդակ իշխանությունը, որոշեց չդրժել համաձայնու-
թյունը, կատարել խոստումը. նա քաղաքից դուրս հանեց ամենա-

հարդի պատկերը ու Քրիստոսի ձեռքով դրված նամակը և այստեղ էր բերում:

ԻԵ. Այդ սրբությունները բերողները ճամփա կտրելով, հասան Եփրատ, երբ եղեսացիք նորից, նախկինից ոչ պակաս աղմուկ բարձրացրին. նրանք ասում էին, որ մինչև աստվածուստ որևէ հրաշք չկատարվի, իրենց պաշտպաններին չեն տա: Դրավրա ահա այդ անհավատներին և փորձողներին հրաշք է ցույց տրվում: Աստվածային պատկերը և նամակը տանող եպիսկոպոսները, երբ խոսվարարները դեռ հուզման մեջ էին, մտան Ասորիքի ափին կանգնած նավը, որի վրա պետք է կտրեին անցնելին Եփրատ գետը: Հանկարծակի, առանց թիավարների, առանց նավավարի միջամտության, լուկ աստուծո կամքով, նավը լողաց անցավ դիմացի ափը: Դա բոլոր ներկաներին և ականատեսներին ապշեցրեց և զարմացրեց, համոզեց կամովին թույլ տան զնալու:

ԻԶ. [Սրբությունները] տանող սպասավորները, այն է Սամոսատի և Եղեատի եպիսկոպոսը, նրա ավագ երեցը, նաև ամենաբարեպաշտ քրիստոնյաներ և ամիրայի սպասավորը, որին մականվանում էին Հոռմից²⁵, հասնում են Սամոսատ: Մի քանի օր մնալով այնտեղ, որոնց ընթացքում բազում հրաշքներ կատարվեցին, նրանք ճամփա ընկան: Ճանապարհին սրբազան պատկերը և Քրիստոսի նամակը անթիվ հրաշքներ էին գործում. կույրերը անակնկալ կերպով տեսնում էին, կազերն առողջանում, երկար ժամանակ անկողնին զամված մարդիկ ապաքինվում, շորացած ձեռքեր ունեցողները բուժվում: Մի խոսքով ամեն մի հիվանդություն և ցավ փախուստի էին դիմում. ապաքինվողները փառավորում էին աստծուն և փառաբանում նրա հրաշքները:

ԻԷ. Երկար ճանապարհ կտրելով, նրանք հասնում են Օպտիմատոն²⁶ բանակաթեմում գտնվող սուրբ Աստվածածնի վանքը, որը Եփեսեիոսի է կոչվում: Ահա այս վանքի տաճարում ակնածություն ամփոփվում է հրաշագործ պատկերի տուփը: Մաքուր սրբտուղ այստեղ դիմած բազում մարդիկ իրենց ցավերից ապաքինվեցին: Այստեղ եկավ և մի դիվահար, որին շար ոգին օգտագործում էր որպես գործիք և այդ դիվահարի բերանով զովաբանում պատկերն ու նամակը և Տիրոջ դիմելով ասում. «Գիտենք ով ես դու, սուրբն Իսրայելի»: Ի վերջո նա կարծես մարգարեանալով,

ասաց. «Ըմբռնի՛ր, ո՛վ Կոստանդնուպոլիս, փառք ու բերկրութիւն, և դո՛ւ Կոստանդին Միրանածին թագավորութիւնը քո»։ Այդ խոսքերն ասվելուց հետո մարդը բուժվեց և ազատվեց դևի ազդեցութիւնից։ Այս խոսքերի բազում վկաները կան։ Այդ բանին ականջալուր եզան և դրա վկաները այդ ցանկալի [սրբութիւնները] դիմավորելու եկած՝ կայսեր ուղարկած ավագ ծերակուտականները, նրանց միացած բազմաթիվ նիզակակիրներ, ապա մագիստրոսներ և պատրիկներ, ավելի ցածր աստիճանավորներ։ Ծրբ [դևի] կանխագուշակութիւնները շուտով իրականութիւն դարձան, բոլորն ապշած մնացին, թե ո՞րտեղից դէր կանխավ գիտեր այդ մասին։ Մարդիկ հավատացած են, որ դևերն ի բնե [կանխագիտության] շնորհքով չեն օժտված, քանի որ նրանք աստվածային փառքից դուրս են սայթաքած և լույսի փոխարեն խավար դարձած։ Հայտնի է, որ աստվածային զորութիւնը հնում կանխագուշակելու գործում օգտագործում էր Բաղամի ծառայութիւնները ապա բազմիցս և այլևայլ, այդ բանի համար անարժան մարդկանց, բայց բոլոր դեպքերում իմաստուն և խոհեմ նախախնամությամբ։ Ահա տվյալ դեպքում ևս սուրբ պատկերի մեջ եղած զորութիւնը դևին օգտագործեց և փոքր անց տեղի ունենալիքը կանխագուշակեց²⁷։ Ավելորդ չէ հիշել այդ, ի միջի այլոց տեղի ունեցածի մասին։ Անցնենք պատմության շարունակությանը։

ԻԸ. Երբ օգոստոս ամսի տասնհինգին Վլախերնայի²⁸ Աստվածածնի ամենասուրբ տաճարում կայսրերը սովորության համաձայն նշում էին միշտ կույս Աստվածամոր ննջման տոնը, այդ սրբութիւնների սպասավորները տեղ հասան. նշված սուրբ տաճարի վերնատան աղոթարանում ամփոփվեցին պատկերն ու նամակը բովանդակող տուփը։ Կայսրերը, ժամանելով ականածությամբ երկրպագեցին և համբուրեցին այն դրսից։ Այնուհետև փառք ու պատվով, բազում ջահեր վառած տուփը տարան կայսերական տրիերան²⁹, որով գնացին պալատ. տուփը նրանք ամփոփեցին այնտեղի՝ Փարոս կոչված տաճարում (այդպես է կոչվում հավանաբար այն պատճառով, որ ինչպես պայծառ զգեստ շատ է պաճուճված)։ Հաջորդ օրը, այն է ամսի տասնվեցին, հարդանքով ու ականածությամբ նորից երկրպագեցին այն. այնուհետև հոգևորականները և երիտասարդ կայսրերը³⁰ (ծերունի տանտերը³¹ հիվանդության պատճառով [տանը] մնաց), սաղմոսերգությամբ

ու տաղերգությամբ, առատ լուսավորությամբ, գնացին քարափ, նորից մտան կայսերական տրիերան, գրեթե ամբողջ քաղաքի ափով թիավարեցին, որպեսզի [սրբությունները] այդ կերպ փերկեն քաղաքը՝ իրենց՝ ծովով ընթանալիս, և խարիսխ գցեցին քաղաքի արևմտյան պարսպի գրսի կողմում: Այնտեղ նրանք նավից իջան և ոտքով՝ և՛ կայսրերը, և՛ բոլոր ծերակուտականները, ապա պատրիարքը եկեղեցու համայն կազմով, անհրաժեշտ փառք ու պատվով առաջ էին տանում սրբությունները բովանդակող սպասքը որպես ինչ-որ նոր տապանակ, ավելի ճիշտ՝ նրանից էլ ավելի [արժեքավոր]: Պարսպի գրսից նրանք հասան Ոսկե դուռը³², այնտեղից մտան քաղաք: Բարձրաբարբառ սաղմոսերգությամբ, տաղերգությամբ ու շարականներով, անթիվ ջահերի լույսի տակ, համաժողովրդական թափորով ընթացքը շարունակեցին քաղաքի միջով, համոզված լինելով, որ այդպիսով քաղաքն արժանանում է օրհնության, անշափ հզորանում է այն, որ դարեր շարունակ նա անվնաս ու անառիկ կպահպանվի: Անգործ ամբոխը փութաց ականատես լինելու ժողովուրդը կոհակների նման ամեն կողմից շարժվում էր և հոսում. անդամալույծ մի մարդ, որ երկար ժամանակ հիվանդությամբ էր տառապում, իր ծառաներին հենված վերելավ տեսնելու համար անցնող աստվածային պատկերը: Տեսնելու հետ մեկտեղ նա զարմանալի կերպով առողջացավ, իր ոտքերը կայունացած զգաց. նա վաղեց, կաթոգին համբուրեց սուրբ պատկերի տուփը, փառավորեց Աստծուն՝ իր անձի հետ կատարված հրաշքը պատմելով: Բոլոր ներկաները այդ բանին ականատես եղած և նրա խոսքերին ականջալուր, փառավորեցին բոլորի Աստծուն, միշտ հրաշքներ ու սքանչելիքներ գործողին:

ԻԹ. Անհնարին է նկարագրել, թե աստվածային պատկերի և հարգո նամակի քաղաքի միջով տարվելու ժամանակ ինչքան ուրախության արցունք թափվեց, ինչպես մարդիկ աղաչեցին Տիրոջ իրենց միջնորդը լինել, ինչքան գոհանամ ասացին. անսովոր երևույթներին լավ է ականատես լինել, քան թե ականջալուր, քանզի նրանց համբավը սովորաբար ավելի ուշ է տեղ հասնում: Թափորի կազմակերպիչները հասան Ավգուստենի³³ առջև գտնվող հրապարակը և պողոտայից մի փոքր ձախ թեքվելով, հասան Աստվածային իմաստության³⁴ անվանը նվիրված տաճարը և աղոթարանի ադիտոնում³⁵ ամփոփեցին պատվական պատկերն ու նամակը:

Լ. Այդտեղ եկեղեցու ողջ կազմը երկրպագեց, պետք եղած պատիվը ցուցաբերեց, որից հետո թափորի կազմակերպիչները սուրբ բեռան հետ միասին նորից դուրս եկան և ուղղվեցին դեպի կայսերական պալատը. նրանք խրիստոտրիկլիսի³⁶, որտեղ սովորաբար տեղի են ունենում ամենակարևոր ընդունելությունները, կայսերական գահի վրա ամփոփեցին աստվածային պատկերը: Այդպիսով արքայական գահը սրբազործվեց, այդ [գահի] վրա բազմող ճշմարիտ հավատացյալներին առատորեն փոխանցվեց արդարություն ու բարություն: Ընդունված կարգի համաձայն [Աստծուն] երկար պաղատելուց հետո, այնտեղից նորից վերցվեց աստվածային պատկերը և ամփոփվեց վերոհիշյալ Փարոսի տաճարում՝ նրա արևելյան կողմի աջ մասում՝ ի փառս հավատացյալների, ի պահպանումն կայսերաց, ի անվտանգություն ամենայն քաղաքի և քրիստոնյաների պետություն:

Ա. Ո՛վ աստվածային նմանություն՝ Հոր հար և նման նմանություն: Ո՛վ կերպար՝ Հայրական ինքնության կերպարի: Ո՛վ դու Քրիստոսի սրբազան և անգին դրոշմ, մեր աստուծո նախատիպ գեղեցկություն (ես, հավատացյալս, դիմում եմ քեզ որպես կենդանի էակի), դու միշտ փրկիր և պահպանիր մեր բարեպաշտ և բարի կայսեր, քո վերադարձը փառավոր կերպով նշողին, որին ներկայությամբ քո բարձրացրիր հայրական և պապենական գահին: Պահպանի՛ր նրա գավակին³⁷, ի հարատևումն տոհմի և ի հաստատություն գալիսոնի: Պետությանը խաղաղություն պարգևիր, քաղաքների այս թագուհուն անառիկ պահիր: Թո՛ւյլ տուր մեզ, քո նախատիպին՝ մեր աստված Քրիստոսին հաճույացողներին ընդունվել նրա երկնային թագավորությանը, մեզ, ովքեր փառավորում ենք և զովերգում նրան, քանզի նրա՛ն է վայել փառքը և երկրպագությունը՝ հավիտյանս հավիտենից: Ամեն: